

Boeren in de natuur

Biologische bedrijven in de natuurgebieden van Oost-Nederland

Natuurgrond: Geschikt voor landbouwkundig gebruik, maar in bezit van natuurbeheerders. Foto's archief Ekoland.

NATUUR *De biologische landbouw in Nederland is groeiende. Door deze groei en door de extensivering bij omschakeling is grond nodig. In Oost-Nederland is deze vraag nog groter dan in de overige delen van het land. De vele starters in de sector en de hoge grondprijzen spelen hierbij parten. De benodigde grond kan voor een deel uit natuurgebieden komen.*

Leerstoelgroep Rurale Sociologie van de WUR onderzocht de wederzijdse voordelen van samenwerking tussen biologische landbouw en natuurbeschermingsorganisaties en enquêteerde daartoe de biologische boeren in Overijssel en het noordoostelijk deel van Gelderland.

In Oost-Nederland heeft natuurgrond een belangrijke plaats in de bedrijfsvoering van biologische bedrijven. Een kwart van het totale areaal biologische landbouwgrond ligt op natuurgrond.

Toch is de behoefte aan meer natuurgrond groot. Driekwart van de ondervraagden zou graag (meer) natuurgrond willen beheren. De totale vraag naar natuurgrond in Oost-Nederland

bedraagt 1761 hectare. Dat is tweemaal het oppervlak natuurgrond dat nu in beheer is bij biologische boeren. Met natuurgrond wordt die grond bedoeld, die geschikt is voor landbouwkundig gebruik, maar in bezit van natuurbeschermingsorganisaties. Het voordeel van natuurgrond voor biologische boeren is dat zij hiermee hun bedrijfsvoering kunnen extensiveren en optimaliseren. Ook vormen natuurgebieden soms een nieuwe bron van biologische grondstoffen. De grond in Oost-Nederland is arm en de aanvoer van grondstoffen van buiten wordt steeds meer aan banden gelegd. Optimalisatie van het bedrijfssysteem vindt bijvoorbeeld plaats door het schrale natuur-

grasland te gebruiken voor het jongvee en de droge koeien. De vette weides bij huis zijn dan te reserveren voor de melkkoeien. Dit levert gezond jongvee en er is meer eiwitrijk voedsel voor het melkvee. Natuurbeschermers op hun beurt kunnen samenwerken met een boer die werkt vanuit dezelfde uitgangspunten, namelijk het behoud en versterken van de natuur en milieu-kwaliteiten die in het landelijk gebied aanwezig zijn. Wanneer natuurgrond bijdraagt aan de versterking of uitbreiding van de biologische landbouw rond natuurgebieden, kunnen zo bufferzones gecreëerd worden.

Natuurbeschermingsorganisaties geven aan zij er naar streven hun eigen hoevepachters te laten omschakelen naar biologische landbouw. Veel van de betreffende boeren geven echter aan daar nog niet aan toe te zijn. In het beheer van grote eenheden natuur liggen nu al mogelijkheden voor biologische boeren. Om op dat aanbod in te kunnen gaan is het nodig dat zij zich verenigen.

Belemmeringen

De onderlinge verhouding tussen natuurbeschermers en biologische boeren is over het algemeen goed. Toch zijn er ook knelpunten in de samenwerking. Een dilemma is bijvoorbeeld de bestaande structuur van uitgifte van natuurgrond. Veel grond van natuurbeschermingsorganisaties is uitgegeven in de vorm van langlopende contracten. Om draagvlak in de streek te behouden wordt losse natuurgrond meestal uitgegeven aan de aanpalende boer. Deze boer

is ook beter in staat een oogje in het zeil te houden. Dit argument geldt overigens minder voor akkergrond dan voor grasland. Natuurbeschermers hebben graag een EKO-licentie op hun akkers vanwege de te behalen natuurdoelen, maar ook omdat biologisch graan financieel meer opbrengt. Om de licentie te behouden, zal gebruik gemaakt moeten worden van de diensten van een biologische boer, of de natuurbeschermers moet zelf boeren. Praktische knelpunten zijn ook het gebrek aan organisatie van de biologische boeren, een onduidelijke beleidscoördinatie tussen de verschillende niveaus binnen de natuurbeschermingsorganisaties, het gebrek aan gebruikszekerheid van natuurgrond en de veranderende regelgeving (Programma Beheer en nieuwe biologische richtlijnen). Gebrek aan informatieoverdracht en communicatie vormen soms een belemmering. Natuurbeheerders weten de biologische boeren niet altijd te vinden. Ook zijn de capaciteiten van de biologische boeren onvoldoende bekend. De biologische boeren begrijpen niet altijd wat een natuurbeschermingsorganisatie doet in een gebied (uitgiftebeleid, aankoopbeleid, beheer). Zijn bestaande vooroordelen opgevoerd, dan blijkt een verdere samenwerking soepel te lopen.

Hoe nu verder?

Op dit moment hebben natuurbeschermingsorganisaties nadrukkelijke uitgiftecriteria voor natuurgrond. Het komt er op neer dat de buurboer voorrang heeft, en dat bij gelijke geschiktheid de biologische boer voor gaat. Voorgesteld wordt om de uitgiftecriteria expliciet te maken

NATUURLIJKE BONDGENOTEN

Bij de presentatie van het rapport Natuurlijke Bondgenoten eerder dit jaar waren vertegenwoordigers van de Natuurbeschermings- en biologische landbouworganisaties aanwezig. Concrete afspraken zijn gemaakt om in de Achterhoek en Twente meer samen te werken. Zo wordt de mogelijkheid onderzocht om een meldpunt in te stellen waar vraag en aanbod van natuurgrond samenkomen. De aanbevelingen uit het rapport worden door de verschillende organisaties opgepakt. In november komen de partijen weer bij elkaar om voortgang en nieuwe acties te bespreken. Contactpersonen hiervoor zijn Michael ten Holder (GLTO) en Sjors Willems (Platform Biologica). Het rapport Natuurlijke Bondgenoten (rapportnummer 162) is te bestellen bij de Wetenschapswinkel van de Wageningen UR telefoon 0317 - 484661.

en daarin op te nemen dat de grond bij voorkeur wordt uitgegeven aan boeren, gangbaar of biologisch, die in hun gehele bedrijfsvoering aantonen milieu- en natuurvriendelijk te werk gaan. Kortom, uitgifte vindt plaats aan die boeren die de belangen dienen van de natuurbeschermingsorganisaties. Daarbij gaat het er niet om boeren te dwingen hun bedrijfsvoering te veranderen in ruil voor grond. In deze tijd van grondschaarste kunnen natuurbeschermers kiezen uit een grote groep boeren die vragen om natuurgrond. Waarschijnlijk zijn biologische boeren over het algemeen genomen beter in staat te voldoen aan deze richtlijnen.

Er is een basis om verder te praten, want uitgangspunten en doelen van natuurbeschermers en de biologische landbouwers vertonen veel overeenkomsten. Uit het onderzoek blijkt tevens dat biologische boeren die natuurgrond geïntegreerd hebben in de bedrijfsvoering meer doen aan verbredingsactiviteiten dan biologische boeren die geen natuurgrond beheeren. Overigens doet de biologische landbouw gemiddeld genomen meer aan verbreding dan de gangbare landbouw. De coalitie tussen natuurbeschermers en biologische boeren kan dus ook voor de kwaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied positieve gevolgen hebben.

